

وزیر خارجه ترکیه به ایران آمد؛ صلح آبی، همکاری‌های امنیتی، سیاسی و برنامه‌های مشترک اقتصادی در دستور کار قرار گرفت

تهران – آنکارا؛ یک گام به پیش

برگزاری نشست سه‌جانبه اقتصادی با ترکیه و عربستان در دستور کار است

حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، روز گذشته (۱۲ شهریور) میزبان «هاکان فیدان»، وزیر خارجه ترکیه، در نخستین سفرش به تهران بعد از تصدی این سمت بود. امیرعبداللهیان پس از استقبال از هاکان فیدان و دیدار و گفت‌وگو با همتای ترکیه‌ای خود که چهار ساعت به طول انجامید، در نشست خبری مشترک به تشریح ریزینی‌های انجام‌شده پرداخت. وزیر خارجه کشورمان در این نشست خبری بیان کرد: امروز در خصوص همه ابعاد همکاری‌های دوجانبه گفت‌وگوهای مفصل اسما نتیجه‌بخش بین ما و هیئت همراه دو کشور انجام شد. رئیس دستگاه دیپلماسی ادامه داد: در این مذاکرات اجرای برنامه جامع همکاری‌های مشترک ایران و ترکیه را که چند ماه پیش در جریان سفر اردوغان به تهران انجام شد، مورد بحث و بررسی قرار دادیم. بسیار خرسندیم که توافقات دو رئیس‌جمهور در مسیر درست و رو به پیشرفت قرار دارد. امیرعبداللهیان اضافه کرد: در مواردی که موانعی در مسیر همکاری‌ها وجود دارد، اتفاق نظر داریم که سازوکارهای موجود بین دو کشور در زمینه‌های مختلف مجددا فعال شود و در فاصله زمانی کوتاهی از طریق نشست‌های تخصصی نسبت به رفع موانع اقدامات لازم به عمل آید. وی عنوان کرد: هدف‌گذاری حجم تبادل تجاری دو کشور ۳۰ میلیارد یورو است و اکنون در میانه راه هستیم. اخیرا آقای صفری، معاون دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه، سفری به آنکارا داشت و برای ارتقای حجم تبادل تجاری، توافقات خوبی در زمینه اقتصادی بین دو کشور حاصل شد. امروز آن توافقات را مورد تأکیه قرار دادیم. امیرعبداللهیان بیان کرد: در به‌روزرسانی‌سند تجارت ترجیحی و در حوزه حمل‌ونقل و ترانزیت اتفاق نظر داریم که مسیرهای ترانزیت در منطقه ما، مسیرهای مکمل بین ایران و ترکیه است و مسیرها عامل رقابت نیست، بلکه عامل تکمیل همکاری‌ها بین ایران و ترکیه است. امیرعبداللهیان گفت: بعد از گذشت پنج سال، امروز نشست کمیته انتقال محکومان به صورت مشترک

در آنکارا برگزار خواهد شد. امیدوار هستیم اولا اتباع دو کشور در ترددهای خود قوانین را رعایت کنند و ثابیا بتوان نسبت به تبادل مجرمان و زندانیان اقدام لازم را در چارچوب همکاری‌های انسانی به عمل آورد. او گفت: بر آمادگی خود برای امضای سند جامع همکاری‌های تجاری تأکید کردیم. همکاری‌های کشاورزی دو کشور به گونه‌ای بوده که کمیته مشترک راهبردی کشاورزی را در فرمت‌های تعریف‌شده بین دو کشور داریم و در این چارچوب برگزاری نشست‌های این کمیته مورد توجه مشترک ما قرار دارد. امیرعبداللهیان ادامه داد: اتفاق نظر داریم که نسبت به توسعه منطقه آزاد در مرز مشترک و اتصال آن به اوراسیا اقدام کنیم. این اجمله موضوعات مهمی است که به افزایش حجم تبادل تجاری و دستیابی هرچه نزدیک‌تر به هدف‌گذاری ۳۰ میلیارد دلاری مورد توجه آقایان رئیسی و اردوغان منجر خواهد شد. وزیر خارجه افزود: در مذاکرات امروز بر مسئله آب و مشکلات کم‌آبی و حساسیت‌های ایجادشده تأکید کردیم. کمیته فنی مشترک تشکیل‌شده از سال گذشته، در آینده نزدیک به تهران سفر کرده و دور جدید گفت‌وگوها بین کمیته‌های فنی مورد توجه جدی ما قرار دارد. استفاده منصفانه از آب رودخانه ارس با در نظر گرفتن حقایق تاریخی، عرفی و زیست‌محیطی به منابع پایین‌دست ارس باید به‌صورت کامل صورت بگیرد. آقای فیدان در مسیر گفت‌وگوها و مذاکرات و رفع نگرانی هم‌وطنان ایرانی دستورات لازم را صادر خواهد کرد. امیرعبداللهیان در بحث قفقاز اضافه کرد: قویا معتقدیم زمان عبور از دوره تنش و درگیری به دوره صلح و همکاری در قفقاز فرارسیده است. در گفت‌وگوهایی که اخیرا با الهام علی‌اف رئیس‌جمهور آذربایجان داشتیم، توافقات خوبی بین ما صورت گرفت. از توافقات و گفت‌وگوهای ارمنستان و آذربایجان در این زمینه استقبال کرده و بار دیگر تأکید می‌کنیم هرگونه تغییر ژئوپلیتیک در منطقه و هرگونه اقدام برای محدودکردن مسیرهای تاریخی ترانزیتی موجود در منطقه را هرگز نبرخواهیم تافت. او گفت: درباره وضعیت در اوکراین، افغانستان و فرمت‌های

سه‌جانبه‌ای که در پی عادی‌شدن روابط ایران و عربستان می‌تواند شکل بگیرد، با آقای هاکان فیدان گفت‌وگو کردیم. دو طرف اتفاق نظر داریم که با توجه به ابراز تمایل عربستان، در آینده نسبت به تشکیل نشست سه‌جانبه ایران، عربستان و ترکیه با هدف تمرکز بر همکاری‌های هرچه بیشتر اقتصادی، تجاری و سرمایه‌گذاری اقدام کنیم. امیرعبداللهیان خاطرنشان کرد: درباره پیشنهاد آقای هاکان فیدان درخصوص

ازسرگیری فرمت ایران، جمهوری آذربایجان و ترکیه با هدف همکاری‌های نیرومندتر با هدف برقراری صلح و ثبات در قفقاز اتفاق نظر داریم. او در پاسخ به پرسشی بیان کرد: از سال گذشته بر سر تشکیل کمیته فنی مشترک در حوزه آب توافق کردیم و سال گذشته هیئتی از ایران به ترکیه سفر و توافقات خوبی انجام شد و امروز با همتای ترکیه‌ای درباره استمرار این گفت‌وگوها و توجه جدی ترکیه به موضوع رودخانه ارس و انتقال کامل، دقیق، عرفی و متعارفی که در سال‌های متمادی به مناطقی در شمال غرب ایران در حوضه‌های آبی سرچشمه‌گرفته از ترکیه انجام شده، گفت‌وگو کردیم. او افزود: وزیر خارجه ترکیه بیان کرد که هیچ برنامه‌ای در ترکیه برای محروم‌کردن یا کاهش استان‌های واقع در شمال غربی ما از دسترسی به آب‌های مناطق بالادستی در ترکیه وجود نخواهد داشت. «هاکان فیدان» وزیر خارجه ترکیه که برای نخستین بار بعد از تصدی این سمت در پی انتخابات اخیر ریاست‌جمهوری ترکیه به تهران سفر کرده هم در این نشست بیان کرد: ایران و ترکیه دو کشور قدرتمند منطقه هستند و مسئولیت ما این است که صلح و ثبات را در منطقه حاکم کنیم. علاوه بر موضوعات دوجانبه، درباره سوریه، لبنان، یمن، اوکراین، قفقاز جنوبی و لیبی گفت‌وگو کردیم. فیدان گفت: ادامه مذاکرات برجام برای ما مهم است و اطلاعات لازم را از امیرعبداللهیان دریافت کردیم.

غیرسیاسی و این نگرانی که جامعه از روحانیت فاصله می‌گیرد و عملکردها را پای این قشر می‌نویسند؟ رئیس قبل از او یعنی حدادعادل به‌تازگی در انتقاد از سکولاریسم گفته بود اگر پاپ یک نظری بدهد و مجلس ایستابا قانونی بگذارد، پاپ حتی اختیار ندارد بتواند مصوبه مجلس را تغییر بدهد. آیا می‌توان این صحبت لاریجانی را پاسخ به حدادعادل دانست؟ می‌توان گفت در میان اصولگرایان سستنی هم ایسن اختلاف درگرفته و چهره‌هایی مانند لاریجانی نگران شده‌اند که سرنوشت کلیسا در انتظار دخالت روحانیون در امور سیاسی در این حد گسترده باشد و می‌تواند به فاصله جامعه با روحانیت منتهی شود؟ آیا یکی از دلایل ثبت‌نام‌نکردن لاریجانی این بود که او هم به رویکرد جامعه‌محور روی آورده به جای اصرار بر ایفای نقش در درون حاکمیت یا اینکه صرفا اظهارنظرهای او را برای ماندن در حکومت بدانیم، چون بیرون از صحنه حاکمیت بختی برای ایفای نقش در جامعه ندارد؟

اولا اگر هر فرد یا گروهی ضمن رعایت قواعد بازی بخواهد و علاقه داشته باشد در صحنه سیاسی و قدرت باشد، فی‌نفسه اشکال ندارد. دوما لاریجانی هم شاهد چهار دهه دولتی‌کردن نهاد دین است. نتیجه این چهار دهه نه دولت چابک و توسعه‌گرا و مردمی شده و نه اینکه دین خدا در جامعه به خوبی ترویج داده شده است. لذا اگر دراین‌باره او هم نگران شود و از تجربه مسیحیت مثال بیاورد، اشکال ندارد. نکته این است که در سال‌های اخیر علی لاریجانی بر ابعاد جمهوریت بیشتر تأکید می‌کند و خوب است از این سخن استقبال شود.
● برخی معتقدند راست‌نوی و بایداری‌ها تفاوت چندانی با هم ندارند. به نظر شما هم عملا هر دو بخش جناح راست یک پروژه را دنبال می‌کنند یا می‌توان از خلال صحبت‌های لاریجانی یک راه دیگری جست‌وجوکرد و جناح راست نمی‌تواند این تمامیت را بین خودش حفظ کند و این حذف بالاخره شامل خودشان هم می‌شود و این عادت به حذف را بین خودشان هم تسری داده‌اند؟

ارزیابی من این است که در دموکراسی آینده کشور، هم به اصولگرای میانه‌رو، هم به اصلاح‌طلب و هم به دگراندیشان نیاز است تا در چارچوب قانون و قواعد بازی سیاست‌ورزی کنند. ولی خالص‌گرایان یک نیروی ضد تمایزبانی سیاسی و نظام رقابتی حزبی هستند. اینها طرفداران نظارت استصوابی حداکثری هستند و به تمام معنا انحصارطلب‌اند. شما دیدید در انتخابات ۹۸ و ۱۴۰۰ چه رفتار انحصارگرنه‌ای را از خود نشان دادند. یکی از راه‌های درمان این جریان تند خالص‌گرایان این است که میانه‌روهای کشور ائتلاف نانوشته داشته باشند.

الان هم اوضاع کشور و هم لاریجانی تغییر کرده‌اند. کشور در وضع خوبی نیست. الان لاریجانی مشکل کشور را که همین خالص‌گرایی است، خوب تشخیص داده و دارد تلاش می‌کند. در این راه خوب است همه میانه‌روها و عقلا تلاش کنند.

● به نظر می‌رسد یکی از انتقاداتی که به ابراهیم رئیسی وارد است، نداشتن گفتمان اختصاصی است؛ موضوعی که به نظر می‌رسد رسانه‌های دولتی و هم‌سو هم با آن مشکل دارند و حتی نمی‌توانند یک تیترو عنوانی از دل سخنرانی‌ها استخراج کنند که تأثیرگذار باشد. اساسا شما داشتن عبارات اختصاصی در بیان سیاسی چهره‌های شاخص را چقدر مؤثر می‌دانید؟ چقدر این ضعف گفتاری حاکم باعث جلب توجه به اظهارات لاریجانی می‌شود؟

همین‌طور است. اولا کلا ذخایر مفهومی آقای رئیسی کم است و ثابیا اکثر تیم کاری دولت او از خالص‌گرایان، بایداری‌ها و فارغ‌التحصیلان دانشگاه امام صادق هستند و کار بهتر از این از آب درمی‌آید. رئیسی حتی از گفتمان اصولگرایان میانه‌رو هم دور است. اطرافیان رئیسی به فکر اعتبار و منزلت رئیسی نیستند و بیشتر در جریان حذف با هم رقابت دارند. شما دیدید در اوج اعتراضات وزیر کشور مصاحبه کرد و ابراز ناراحتی کرد که چرا هنوز افرادی در سطح مدیرکل در دولت حضور دارند!
● یکی از موارد دیگری که لاریجانی اخیرا به آن اشاره کرد، این است که رفتار کلیسا در قرن ۱۷ باعث دین‌گریزی و اتفاقات بعدی در اروپا شد. آیا به نظرتان این سخن لاریجانی شخصی است یا هشداری است از جانب روحانیت غیرحکومتی یا

بررسی واژه‌سازی تازه علی لاریجانی در ادبیات سیاسی ایران در گفت‌وگوی «شبکه شرق» با حمیدرضا جلابی پور

هم اوضاع کشور تغییر کرده و هم لاریجانی

درمان جریان تند خالص‌گرایان، ائتلاف میانه‌روهای کشور است

کردند؛ همچنان که همین میانه‌روها با واژگان «خودبراندازی»

و «لزوم خوداصلاحی» که خاتمی مطرح کرد، همراهی کردند.

● **لاریجانی در پاسخ به این پرسش که چرا در انتخابات اسفند شرکت نمی‌کند، پاسخی فلسفی داده و گفته است** امور عدمی نیاز به توضیح ندارد. او البته پاسخی سیاسی هم داشته و گفته که من در آینده خواهم گفت چسرا ثبت‌نام نکردم. چرا او پاسخ را به آینده موکول می‌کند؟ آیا این پرده‌پوشی ریشه در نگاه سیاسی او دارد یا منتظر پالس و نشانه‌ای برای حضور در انتخابات ۱۴۰۴ است؟

اگر نخواهیم به گذشته برویم، در شرایط فعلی روشن است که علی لاریجانی یک اصولگرای میانه‌رو است. او که اهل تحریم انتخابات نیست ولی از وضع موجود انتخابات هم راضی نیست، حتما منتظر تغییرات از سوی حکومت است. لذا موضع او به عنوان یک نیروی سیاسی علی‌الاصول اشکال ندارد و نشان می‌دهد لاریجانی ذوب در خالص‌گرایان نیست و در عین حال نگران کشور است و صحنه سیاسی را هم رصد می‌کند. الان که نظرسنجی نداریم، اما فرض کنید در انتخابات ۱۴۰۲ اگر ۴۰ درصد مردم در آن شرکت کنند، مگر عیبی دارد که جریان لاریجانی در آن ایفای نقش کند؟ خالص‌گرایان تصمیمات‌شان برای کشور اغلب مخرب است. لاریجانی برجام را ۲۰دقیقه‌ای تصویب کرد، دولت رئیسی و مجلس دوازدهم دو سال است اقتصاد کشور را معطل کرده‌اند.

● **چقدر اصطلاح انقلابیون کاسب‌کار را برای خود لاریجانی مناسب می‌دانید؟ او هم سال‌ها به صورت انحصاری صندلی ریاست مجلس را در اختیار داشت. به نظر شما نمی‌توان این اصطلاح و نقد را متوجه اصولگرایان سنتی هم دانست که زمانی که روی کار بودند مجالی به حضور باقی جریان‌های سیاسی نمی‌دادند؟**

اگر بخواهیم بر روی سوابق پیش برویم، تجربه‌های خوبی نیست و شما درست می‌گویید. آقای علی لاریجانی در دوره اصلاحات یک شخصیت جدی مخالف اصلاحات بود. ولی

لاریجانی و مواضع اخیر او گفت‌وگو کرده است.

● **علی لاریجانی در صحبت‌های اخیرش از ترکیب انقلابیون کاسب‌کار که همه پست‌ها را می‌خواهند، استفاده کرده است.**

به نظر شما مخاطب دقیق اظهارات اخیر لاریجانی چه کسانی هستند؟ آیا او مشخصا از بایداری‌ها سخن می‌گوید یا راست نو هم در این زمره قرار می‌گیرند؟

متأسفانه این جریانی که در کشور مسلط شده، هم تندرو و هم رادیکال است، اما نه مانند رادیکال‌های جوان اول انقلاب که جان‌شان کف دست‌شان بود؛ آنها کاسب و به دنبال موقعیت نبودند. به خاطر دارم آنها حتی نمی‌خواستند حقوق معمولی هم دریافت کنند. اتفاقا کسانی که درباره‌شان صحبت می‌کنیم، رادیکال کاسب هستند. با حرف‌های تند دیگران را حذف می‌کنند و دنبال موقعیت و تثبیت خودشان هستند؛ بدون رعایت شایسته‌سالاری و حتی قانون. به رفتارشان در دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش و امور هنری و فرهنگی کشور نگاه کنید.

● **به‌کارگیری اصطلاحات و ترکیب‌هایی که لاریجانی برای توصیف فضا و جریان‌های سیاسی در فضای رسانه‌ای مطرح می‌کند، نوعی تلاش برای مرزبندی مشخص با اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان است یا صرفا ناشی از تحصیلات فلسفی و رشدکردن در محیط روحانی و مذهبی است؟**

جریان بایداری یک جریان اقتدارگرا-بنیادگرای سیاسی است. این جریان تندرو و اهل حذف‌کردن است. بیشتر در حذف مهارت دارند و بنابراین اهل تصفیه و خالص‌گرا هستند. اتفاقا لاریجانی با انتخاب واژه تحلیلی خالص‌گرایی، واژه خوبی را به کار برده است. این واژه هم نشان‌دهنده جریان حذف است و هم برای او که یک اصولگراست، یک واژه بهداشتی است. روشن است لاریجانی اصلاح‌طلب نیست و طبیعی است که گفتمان خودش را داشته باشد. اما جالب این است که اغلب میانه‌روهای کشور (مثل اصلاح‌طلبان، اعتدالی‌ها و دگراندیشان غیرانقلابی) با اصطلاح خالص‌گرایی او همراهی

مرجان تُرد: لاریجانی بعد از سال ۱۴۰۰ که مجوز شرکت در انتخابات را پیدا نکرد، بیشتر سکوت می‌کند و کمتر موضع می‌گیرد؛ اما هر بار یک موضعی اتخاذ می‌کند یا متنی می‌نویسد، با اصطلاحاتی ابداعی، در فضای سیاسی مورد توجه قرار می‌گیرد. علی لاریجانی علاوه بر اینکه روحانی‌زاده و پیسر یک مرجع تقلید-آیت‌الله هاشم‌زاده‌آملی- و نیز داماد شهید مطهری است، با ادبیات روحانیون و مراجع تقلید آشناست. فلسفه خوانده و در دانشگاه تهران فلسفه کانت درس می‌دهد. البته سال‌ها طولانی اقامت در نجف نیز در به‌کارگیری برخی واژه‌های عربی غیرمصطلح در فارسی از سوی او بی‌تأثیر نیست.

بعد از انتخابات ۱۴۰۰ که علی لاریجانی با سابقه ۱۲ سال ریاست بر مجلس، نامزد ریاست‌جمهوری محافظه‌کاران در انتخابات سال ۸۲، نماینده قم در مجلس و چهره مورد وثوق مراجع تقلید، از سوی شورای نگهبان رد صلاحیت و یکدستی سیاسی بر کشور حاکم شد، او لحنی انتقادی البته با همان روحیه محافظه‌کارانه به خود گرفت. لاریجانی در این مواضع انتقادی از اصطلاحات تازه‌ای استفاده می‌کند که هر بار در فضای سیاسی کشور گل می‌کند. کمابینه‌ای او بار بار اصطلاح «خالص‌سازی» را به کار برد که یادآور برخی رفتارها در حذف و طرد نیروها در بلوک شرقی بود. او اخیرا نیز از اصطلاح «انقلابی کاسب‌کار» استفاده کرده و گفته است: «انقلابی کاسب‌کار به دنبال این است که بگوید بقیه انقلابی نیستند، ما انقلابی هستیم و همه پست‌ها را ما باید بگیریم. نتیجه این اقدام، کوچک‌کردن انقلاب است، در صورتی که انقلاب اسلامی بسیار بزرگ بود.» با وجود اینکه لاریجانی همواره مورد نقد اصلاح‌طلبان بوده اما بعد از دولت حسن روحانی و به‌ویژه بعد از انتخابات ۱۴۰۰، با تغییر فضا، او هم در اردوگاه مخالف یکدست‌سازی قرار گرفت. حالا او تلاش می‌کند با ادبیات خاص خود، در مقابل یکدست‌سازی جبهه بگیرد. «شبکه شرق» با حمیدرضا جلابی‌پور، جامعه‌شناس، درباره واژه‌سازی‌های علی

در گفت‌وگو با امیر موسوی ارزیابی شد

اعضای احتمالی در میز مذاکرات غیر مستقیم با آمریکا

وزیرامور خارجه اخیرا در نشست با رسانه‌ها اعلام کرده است «تهران از اراده لازم برای بازگشت به تعهدات برخوردار است و درباره به‌کارگیری دیپلماسی برای لغو تحریم‌ها، از سوی سلطان عمان ابتکاری روی میز است» و از طریق آن ابتکار تبادل پیام‌هایی در جریان است. موضوعی که امیر موسوی، دیپلمات سابق و تحلیلگر موضوعات منطقه‌ای درباره آن این‌گونه می‌گوید: «جمهوری اسلامی ایران تصمیم گرفته است علاوه بر عمان و قطر، کشور سوومی را نیز وارد روند مذاکرات غیرمستقیم با آمریکا کند؛ چراکه بر آن هستیم که دیگر تمام تخرم‌غ‌هایمان را در یک سبب قرار ندهیم». او همچنین ادامه می‌دهد: «جمهوری اسلامی از ورود عربستان و حتی کویت به این مذاکرات استقبال می‌کند تا از این فرصت در راستای مستحکم‌ترکردن روابطش استفاده کند.»

♦♦♦

● **اخیرا تهران و بغداد درباره توقف فعالیت گروه‌های کُردی معارض ایران در این کشور به توافقاتی دست پیدا کرده‌اند؛ این توافق شامل چه مواردی است؟**

ابتدا باید به این موضوع اشاره کنم که آغاز مذاکرات این توافق امنیتی به زمانی